

Een wetland in Benin.

Moerassen en andere wetlands zijn onmisbaar

Nederland en water zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Maar hoe staat het ervoor met de natte gebieden in Nederland? En wat kan Nederland doen om deze belangrijke ecosystemen beter te beschermen?

Wetlands is een verzamelnaam voor allerlei natte natuurgebieden zoals moerassen, de wadden, rivierdelta's, vennen en veen- of plasgebieden. Nederland heeft in totaal ruim een miljoen hectare aan wetlands (www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodi-

IN 'T KORT - Wetlands

Nederland heeft in totaal ruim een miljoen hectare aan wetlands

Wetlands zijn van groot belang voor het leven op aarde

Er is te weinig aandacht voor de achteruitgang van deze ecosystemen

Kennisimpuls Waterkwaliteit onderzocht de ecologische effecten van stikstof

versiteit/beschermde-natuurgebieden). Enkele voorbeelden hiervan zijn de Waddenzee, de Weerribben, het IJsselmeergebied, de Zeeuwse delta en de Friese meren. Van alle landen in de Europese Unie heeft alleen Duitsland een grotere oppervlakte wetlands.

Wetlands zijn onmisbaar

Wetlands zijn van groot belang voor het leven op aarde. Alle leven op aarde is afhankelijk van de aanwezigheid van water en maar liefst één op de tien diersoorten wereldwijd leeft in wetlands. Wetlands zijn dan ook een bron van biodiversiteit.

Ook voor de mens zijn wetlands onmisbaar: ze leveren drinkwater en voedsel en vormen belangrijke natuurlijke klimaatbuffers. Wetlands bieden bescherming tegen overstromingen, houden (zoet) water vast voor periodes van droogte, helpen hittestress in stedelijke gebieden verminderen en slaan koolstof op. Wetlands zijn ook natuurlijke waterfilters, én ze spelen een rol in natuurbeleving en de economie. Denk bijvoorbeeld aan visserij, watervoorziening voor de landbouw, scheepvaart, rietteelt en recreatie.

Dankzij haar wetlands is Nederland internationaal gezien een belangrijk gebied voor vogels. Een groot deel van de West-Europese watervogels overwintert of broedt in Nederland. Van soorten als de lepelaar, smient, kleine rietgans en brandgans zit soms meer

dan driekwart van de totale populatie in Nederland (www.vogelbescherming.nl/actueel/bericht/5-vragen-over-wereld-wetland-dag). Veel Nederlandse wetlands zijn daarom door BirdLife International aangewezen als zeer belangrijk voor vogels.

Te weinig aandacht

Ondanks het grote belang van wetlands, is er nog te weinig aandacht voor de schrikbarende achteruitgang van deze ecosystemen: wetlands verdwijnen wereldwijd maar liefst drie keer sneller dan bossen.

De landbouwsector vormt de belangrijkste oorzaak van die achteruitgang. Directe oorzaken zijn ontginning van wetlands voor de uitbreiding van landbouwareaal, verdroging door ontwatering en wateronttrekking (ten behoeve van de landbouw), verontreiniging van het oppervlaktewater met nutriënten afkomstig uit (kunst)mestgift en verontreiniging met schadelijke bestrijdingsmiddelen. In Azië en Zuid-Amerika bijvoorbeeld, heeft de uitbreiding van soja en palmolieplantages tot ernstige aantasting van wetlandgebieden geleid.

Ook in ons land staan wetlands onder druk. Niet door afname in oppervlakte, maar wel door verdroging en verontreiniging, zoals (te) hoge nutriëntengehaltes. In onze veengebieden treedt door ontwatering oxidatie op waardoor het veen inklinkt. Daardoor stoten

de veengebieden CO₂ uit en verliezen ze hun capaciteit als waterbuffer. Ook de bodemdaling als gevolg van het inklinken van het veen leidt op veel plaatsen tot problemen.

Bescherming in Nederland

De wetlandgebieden in Nederland vallen onder het Natuurnetwerk Nederland, de ecologische hoofdstructuur van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Wetlands worden wereldwijd beschermd door het internationale Ramsar-verdrag. De meeste Nederlandse wetlands zijn ook aangemerkt als Natura 2000-gebied en worden beschermd door de Wet natuurbescherming.

Dat betekent in de praktijk dat voor de meeste wetlands in Nederland (ontwerp)beheerplannen zijn vastgesteld. Daarin staat welke natuurdoelen voor dat gebied worden nagestreefd en welke maatregelen nodig zijn om soorten en leefgebieden in stand te houden.

Helaas biedt die beschermde status in de praktijk geen garantie dat onze wetlands ongeschonden blijven. Er liggen verschillende bedreigingen op de loer, waaronder de impact van klimaatverandering. Door klimaatverandering kampen wetlands met verdroging, wateroverlast en verzilting. Andere bedreigingen zijn wateronttrekking voor intensieve landbouw, versnippering door de aanleg van infrastructuur, vervuiling, en achteruitgang in natuurlijke dynamiek.

Stikstof leidt tot veel effecten

De stikstofcrisis heeft ook haar weerslag op wetlands. Kennisimpuls Waterkwaliteit onderzocht de ecologische effecten van stikstof op Nederlandse oppervlaktewateren en concludeerde dat deze sterk belast worden met stikstof, voornamelijk afkomstig uit de landbouw. Gemiddeld bedraagt het aandeel van de landbouw maar liefst 66%, al verschilt dit per regio. Zie: www.kennisimpulswaterkwaliteit.nl/nl/publicaties/ecologische-effecten-van-stikstof-op-nederlandse-oppervlaktewateren.

Beeld van een wetland. (Foto: Chris Engel)

Een overmaat aan stikstof leidt (net als fosfor) tot een reeks effecten op het ecologisch functioneren en de soortenrijkdom. Stikstof stimuleert bijvoorbeeld de groei van algen en zorgt voor een verstoord evenwicht tussen nutriënten en mineralen in algen en waterplanten. Volgens het rapport worden de voorgestelde drempelwaarden voor ecologische effecten van stikstof in vrijwel alle KRW-waterlichamen in Nederland (sterk) overschreden. De Kaderrichtlijn Water (KRW) is Europese regelgeving, wettelijk verankerd door alle lidstaten, om ervoor te zorgen dat uiterlijk in 2027 al het water in Europa schoon en gezond is.

Stevige ambities nodig

Hoewel de impact van intensieve landbouw op wetlands steeds duidelijker wordt, is de toekomst van duurzame voedselproductie afhankelijk van gezonde, goed-functionerende wetlands. Dat vraagt om stevige ambities voor het terugdringen van pesticidegebruik en stikstofdepositie.

De EU neemt al goede stappen in die richting: de Biodiversiteitsstrategie van de Europese Commissie stelt als doel om in 2030 minstens 30 procent van het Europese landoppervlak en 30 procent van het zeeoppervlak effectief te beschermen. Ook wordt ingezet op bindende en concrete doelen voor natuurherstel, waarbij koolstofrijke systemen, waaronder moerassen, graslanden en riviersystemen die van belang zijn voor klimaatmitigatie en –adaptatie, een belangrijk aandachtspunt zijn.

De Europese Commissie stelt bovendien voor dat in 2030 30 procent van de leefgebieden en soorten waar het slecht mee gaat weer zijn hersteld en dat in 2030 een lengte van 25.000 km rivieren zijn hersteld in 'vrij stromende rivieren'. IUCN pleit ervoor om dit percentage te verhogen en hoopt dat de lidstaten, waaronder Nederland, op nationaal niveau ambitieuzere doelen zullen stellen. In Nederland is al een goed begin gemaakt met het 'Ruimte voor Rivieren'-programma, waar op kan worden voortgebouwd.

Ook voor de mens zijn wetlands onmisbaar.

Hetzelfde geldt voor de ambities voor het terugdringen van pesticidegebruik en stikstofdepositie in de Europese Farm to Fork-strategie voor duurzame landbouw: die moeten steviger. Nederland zou moeten streven naar een halvering van de stikstofdepositie (in plaats van de nu voorgestelde 20 procent).

Voor natuur, boeren en burgers

Een teveel aan stikstof is immers niet alleen slecht voor onze natuur, maar ook voor onze gezondheid. Het is daarom tijd voor een grote omslag die natuur, boeren en burgers ten goede komt.

Dat vraagt om financiële steun voor boeren, zodat zij de omslag kunnen maken naar natuurvriendelijke kringlooplandbouw en daarbij met minder dieren een goede boterham verdienen. Maar het betekent ook investeren in grootschalig natuurherstel, zodat natuurgebieden weer tegen een stootje kunnen. En ook andere sectoren, zoals vervoer, industrie, luchtvaart en bouw, moeten zo snel mogelijk een ambitieuze bijdrage leveren aan het terugdringen van de hoeveel stikstof. IUCN NL pleit ervoor om meer gebruik te maken van de kracht van de natuur om maatschappelijke problemen op te lossen. Wetlands zijn onmisbaar in de strijd tegen klimaatverandering en bieden een natuurlijke oplossing voor andere hedendaagse uitdagingen, zoals overstromingen en de beschikbaarheid van voldoende drinkwater. Bescherming en herstel van wetlands is daarom harder nodig dan ooit. Laten we onze natte natuurgebieden koesteren en ons inspannen voor meer en gezondere wetlands. We hebben ze nodig.

Coenraad Krijger is directeur en Henk Simon en Caspar Verwer zijn senior expert natuurbescherming (allen bij IUCN NL).